

ROZTARGNIONY (69) *part praet pass pf*

roztargniony (55), **roztargnion** (13), roztargniony *a.* roztargnion (1).

roztargniony, **roztargnion** (69), [**rozstargniony**].

rof-, ros- (59), roz- (10), [roff-].

Pierwsze o oraz a jasne; -ón; -on- (15), -ón- *KochZg* (2).

sg m N roztargniony (15), roztargnión (8); ~(*attrib*) -ony (3); ~(*praed*) -ón (8), -ony (3); -ón *BielKron* (2), *RejAp* (2), *Paprup*; -ony *RejPos*, *SkarŻyw*; -ón : -ony *Mącz* (3:1). ◇ *G* roztargnion(e)go (1). ◇ *A* roztargniony (4). ◇ *I* roztargnionym (3). ◇ *f N* roztargnioną (4), roztargniona (3), roztargnion(a) (1); ~(*attrib*) -ą (2) *SkarJedn*, *KochCn*, -a (1) *SkarŻyw*; ~(*praed*) -ą (2) *RejAp*, *WujNT*, -a *BielKron* (2). ◇ *G* roztargnion(e)j (2). ◇ *A* roztargnioną (2). ◇ [*I* roztargnioną.] ◇ *n N* roztargnioné (8), roztargniono (1); ~(*attrib*) -é (5); ~(*praed*) -é (3) *FalZioł*, *BielKron*, *ModrzBaz*, -o (1) *RejZwierc*; ~-é (1), -(e) (7). ◇ *A* roztargnioné (2); -é (1), -(e) (1). ◇ *L* roztargnionym (1). ◇ *pl N m pers* roztargnieni (4). *subst m i n* roztargnion(e) (5). *f* roztargnion(e) (2), roztargniony (1); ~(*attrib*) -(e) (1); ~(*praed*) -(e) (1) *RejPos*, -y (1) *RejZwierc*. ◇ *A subst* roztargnion(e) (1). ◇ *I m* roztargnionymi (1).

Składnia dopełnienia sprawcy: roztargniony przez kogo (1).

Sł stp s.v. roztargnąć, *Cn brak*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) i *XVIII w. s.v.* roztargać.

1. *Rozdarty, rozerwany przez szarpanie; concerptus, conscissus, discerptus, discissus, laceratus Calep* (6) : Też ieftliby sie przygodziło dobrze przed czałem: iżby łożifko było roztargnione/ [...] tedy ma baba wziąć oleyku Lilijowego [...] y wlać ciepło na mieścze [...]: dla odwilżenia drogi, aby tim fńadniey płod wychodzić mógł. *FalZioł* V 20c; *Concerptus, Discerptus, laceratus – Rozerwanij, roztargnionij. Calep* 230b, 244b, 329b.

a. *O ludziach: zabity przez rozszarpanie* (2) : Bes roftárgnion. *BielKron* Kkkk2v.

Wyrażenie: »koñmi roztargnion« [cf **ROZTARGAĆ** *znac.* 1.a.] (1): Lefek ktori zdrada doftal Panftwa tilko przes noc panował/ Konmi roftárgnion. *Paprup* A4v.

2. *Podzielony, rozdzielony na części; dispertitus, divulsus Mącz* (38) : *Dispertitus, Rozdzielony/ władzony/ też roftárgniony. Mącz* 281d.

roztargniony czym [= działaniem czego] (1): Weźrzy potym ku gorze/ á chmury sie broią/ Roftárgnione powietrzem/ ná poły sie dwoią. *RejWiz* 165v.

roztargniony czym [= jakim działaniem] (2): Czoż ty rzeczeńz nędzny bálwánie/ ktori gdy cie trochę fwiát ku gorze wyniefie/ tedy sie nádymałz iáko pijáná ná morzu/ kthora ledá záchwianiem wnet roftárgniona będzie. *RejAp* 10; *SkarŻyw* 317.

Szereg: »rosypany a roztargniony« (1): *Dissolutam et divulsam rem conglutinare, Rofipáną á roftárgnioną rzecz fpoiyć/ zbić. Mącz* 478d.

Przen (29) : *A przed ftáraniem rofplýnęłą sie iáko wodá myfl moiá y roftárgnione sie ftály członki moie RejPs* 31v; nieináczey iedno iáko y ciáło byłoby roftárgnione [*corpus ... laborare necesse esset*]/ gdyby członki/ mieyfćá fwe opuściwłzy/ przeniosły się ná drugich członkow mieyfće/ á w ichby się vrząd wdály. *ModrzBaz* 68v.

roztargniony czym (1): iż ten ięft koniec y tá potrzebá Zborow S: [...] áby fię wiára roftárgniona Heretyctwem pośiláá *SkarJedn* 298.

Wyrażenia: »roztargniony na wiele części« (1): Ale y wiele przyiaćiół łobie iednáć/ nie ięft do końcá dobre: ábowiém miłóść roftárgniona ná wiele części/ nie ięft ták mocna/ iáko łpólna/ á łpoiona *KochCn* B4.

»na dwoje roztargnion« (2): A iż then narod ludzki ięfzcze iákoż od Kaimá był ná dwoie roftárgnion/ że fię iedni rodzą zli á drudzy dobrzy *RejAp* 102, *Ee2v*.

»[kto] wiary roztargnionej« = *niestały, wiarołomny* (1): Był ten Kálimach rodem z Włoch [...] wiary roftárgnionej/ rády płóchey/ dla tego był wćiekł do Polłki z Włoch prze niekthory wyftępek *BielKron* 399.

a) *Zniszczony, doprowadzony do upadku* (1) : czym fię zówždy muśi wzrúfzyć łrogi gniew/ ná ten włytek łwiát/ Páná náłzego/ ták iż y kroleřtwá czálem bywáią roftárgniona á w niwecz fię obráczáią. *RejPos* 78v.

b) *O uwadze: rozproszony; o ludziach: mający rozproszoną uwagę, niemogący się skupić* (8) : Ecstaticus Eyner der vertzuck iřt Roftárgnyony. Attonitus pro eodem Stupidus idem *Murm* 75; *BartBydg* 55.

roztargniony czym (2): *Mącz* 447c; á Pánowie teź zwierzchni mnořtwem namiętnóści częřtokróć roftárgnieni bywáią [*impediantur*]/ że niemogá báczyć coby było łprawiedliwego *ModrzBaz* 97v.

Wyrażenia: »myśl roztargniona« (1): Bo ztąd roćcie pomieřzání łtanow/ gdy fię ludzie wdawáią w łprawy łobie nienależące: ztądże teź/ y włálne powinności łwe [...] wždy niedbále łprawuią/ máiąc dla cudzych łpraw myśl roftárgnioną [*qui animis ad res alienas sunt distractis*] *ModrzBaz* 68v.

»umysł (bywa) roztargniony, na umyśle roztargniony« [*szyk 3:1*] (2:2): Distentus et opera et animo, Ná vmyśle y rozmáyitemi łprawámi roftárgniony. *Mącz* 447c; *Distrahuntur animi in contrarias sententias, vmysły rozmáyicie bywáią roftárgniona*. *Mącz* 461d, 281d, [460]d.

c) *Zajęty wieloma pracami* (2) :

roztargniony okołó czego (1): *WujNT Luc* 10/40; [A Martha była roftárgnioną [*distrahebatur*] okołó rozlicznyi pořługi *MurzNT Luc* 10/40 (*Linde s.v. roztargać*)].

roztargnion czym (1): *Occupari et distineri, Być rozmáyitemi pracámi roftárgnión*. *Mącz* 447c. [*Cf* teź **b)** »umysł roztargniony« *Mącz* 447c.]

d) *Pelen niepokoju, zamętu myślowego, w rozterce* (9) : Differre aliquem, Zálmućić á roftárgnionym kogo vczinić. *Mącz* 123b; *In diversas partes torqueri, Rozmáyicie być roftárgnión/ niewiedzieć co pierwey począc*. *Mącz* 459a, [460]d; przybyłóć by miłe a wesołe łerce dobrego łumnienia/ ktore zówždy roftárgniona mieć muśiř. *SkarJedn* 365; *GosłCast* 67.

Fraza: »będzie roztargniony duch« (1): A powłtanie miáłto przeciwko miáłtu/ [...] á będye roftárgniony duch w łercach ludu onego/ á rády ich niebępieczne będá/ á niepewne pořtanowienie ich. *RejPos* 188.

Wyrażenia: »myśl roztargniona« (2): bo teź one [*mandaty królewskie*] myśli łędziów niepomału roftárgniona czynią [*distrahunt iudicis animum*]/ gdy dwie drodze máiąc przed łobą/ niewiedzą ktorą fię wdác *ModrzBaz* 97; *SkarŻyw* 397.

»roztargniony na wsze strony« (1): Roftargniony na wśle ftrony/ nie wiem co mam czynić *SeklPieś* 19v.

e) *Niezrealizowany, niedoszły do skutku* (2) : *BielKron* 340; iáko rády ich [*nieprzyjaciól*] y wśzytki fpráwy ich były márnie á nikczemnie roftárgany *RejZwierc* 265.

a. [O *jedności Trójcy Św.*: Ze ty trzy ośoby niezmiéśfane/ ale od siebie rozdzielne/ ni iftność Boska roftárgniona/ ale wiednoścy zořtać ma/ znamięnićie okazano iéft *UstKořciel* 4, 4v.]

b. *Podzielony terytorialnie* (4) : A w ten czas było roftárgnione kroleřtwa Moráwřkie/ ták áż go káždy po kęfu dzierżał. *BielKron* 322v; y kroleřtwa iego [*króla Baltazara*] było řzpetnie roftárgniono. *RejZwierc* 46v; [*BielKron* 1551 13v; W tym Berescziu folwark natenczas jest trifariam roztargniony *LustrRus* I 114].

Wyrażenie: »na wiele części roztargnion« (2): Theę ziemię Mifią pierwey zwano/ ále dziś ná wiele części roftárgnioná *BielKron* 277, 274v.

3. *O wspólnotach: w którym doszło do rozłamu, braku jedności, teź niezgodny, skłócony* (18) : Widząc [*Tarkwiniusz*] Senat roftárgniony/ wybrał iny ná swoię wołá. *BielKron* 103v; Bifkupi zářiedli/ Aby lud roftárgnióny ku zgodzie przywiedli. *KochZg* A4, A2; *OrzQuin* Zv; Tu dopirko iuź nie będą roftárgnione [*owieczki, tj. wierni*]/ tu dopirko będą cie pilne iáko wiernego pářterzá řwego. *RejPos* 123v; *CzechRozm* 78; *KochWr* 21.

roztargniony około czego (1): Theodozyus Cařarz [...] zebrał był málo przed tym Concilium wtore w Ephezye/ chcąc wřpokoić páńřtwá řwe okołó wyáry roftárgnyone. *KromRozm* III P8v.

roztargniony czym (3): iáko to rzecz iéft [...] niebeřpieczna Króleřtwu Polřkiemu/ Królá koronowánégo do tąd nie miéć/ pokiby řye ći ludzie Wiárámi roftárgnieni/ ná iednégo Káplaná nie zwolili. *OrzQuin* V3, V3; znowu pořłał kořcioł Rzymřki do Bulgáryey řwięte řługi Boże/ [...] áby on narod Greckimi ná kořcioł Rzymřki potwarzámi roftárgniony wřpokoili *SkarJedn* 229.

roztargniony w czym (1): Widzę miářto w ich rżádzie ná poły zginioné: Miářto ná zbytki zgodné/ w myřłach roftárgnioné. *KochPs* 81.

Wyrażenie: »(sam) w sobie roztargniony« (5): iź gdy od niego odstępuiá [*królestwa od Pana*]/ závády gdy řpada z nich obroná iego/ bywáią práwie zářlepione á řámy w řobie roftárgnione/ á w rořterk á w niezgodę obrocone *RejPos* 79v; Iź káždy kroleřtwa w řobie roftárgnione [*in seipsum divisum Vulg Luc* 11/17]/ muři być zniřczóné. *RejPos* 334, 76v, [77], 79.

Przen (1) : nád wámić wielkie nędze/ niedořtátki/ wciřki [...] práwie wiřáią: á to wřzytko dla roftárgnioney Wiáry/ y dla wzgárdy řłowá Bořego *LeovPrzep* B4;

4. *Rozproszony, znajdujący się w bezładzie [po czym]* (1) :

Wyrażenie: »roztargniony i tam i sam« (1): Zařę [*lege: zasię*] ktora [*ipostasis, tj. krwawy osad w moczu*] iéft roztargniona y tam y řam po vřinie. Tam wiátry w řywocie y w řyłach: panuiá. *FalZioł* V 10.

5. [Wyleczony: Tákież wřzyřtki boláczki tóź nářienié [*tj. len*] odmiękcza/ zbiéřa/ któřé nimogá byđź roftárgnioné/ á to wářząc w wodzie/ trochę miodu przydác/ czynić plařtr. *UrzędowHerb* 192a.]

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (4) : Distringi, Roftárgnionym być/ teź obowiazánym [!]. *Mącz* 421d; *Diversum distrahi*, Rozmáycie być roftárgnión. *Mącz* 487d, 447c, 462a.

*** *Dubia (w dosłownym przekładzie z łaciny; wydania współczesne korzystają z innej podstawy, wydania dawne komentują fragment jako niejednoznaczny) (2) :*

Szeregi: »oderwany i roztargniony« (1): Ná on čás/ będzie przynosił dar Pánu załtępow/ od ludu oderwanego y roztárgnionego [a populo divulso et dilacerato] Leop Is 18/7.

»roztargniony a splundrowany« (1): Czáfu onego będzie przyniełiony zá dar Pánu załtępow lud roztárgniony á łplundrowány [populi tracti et depilati] BibRadz Is 18/7.

Synonimy: 1. podarty, poszarpany, rozdarty, rozszarpany; a. podrapany, poobrażany, poraniony, zabity; 2., 3. rozdzielony, rozerwany; 4. rozproszony; 5. wyleczon.

Cf NIEROZTARGNIONY, ROZTARGNAĆ

ALKa